

розуміння сутності мотиву немає. Спостерігається або ототожнення мотиву з іншими психічними явищами, або надання спонукальної (мотиваційної) функції іншим якостям особистості та навіть фактичне винесення категорії мотиву за межі психічного.

Таким чином, узагальнюючи різні твердження дослідників, можна інтерпретувати поняття «мотивація» як сукупність спонукальних факторів, які визначають активність особистості або як структуровану систему мотивів, потреб, стимулів, ситуативних чинників, які спонукають поведінку людини.

Список літературних джерел:

1. Бужинецька К.Б. Проблема мотиваційної компетентності у дошкільників з когнітивними порушеннями / К.Б. Бужинецька // Практична психологія в інклюзивному середовищі : Матеріали I Всеукраїнської наукової інтернет- конференції 21 лютого 2019 р. - Переяслав-Хмельницький: Видавець Я.М. Домбровська, 2019. - 258с.
2. Маслоу А. Мотивация и личность./ А. Маслоу – СПб.: Питер, 2003. – 352 с.
3. Прохоренко Л.І. Особливості мотиваційного компоненту саморегуляції у молодших школярів із затримкою психічного розвитку в навчальній діяльності / Л. І. Прохоренко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. - 2012. - Вип. 3(1). - С. 129-133.
4. Allport G.W. Pattern and growth in personality. – N.Y., 1961. – 593 p.

**Гладченко Ірина Вікторівна,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
відділ освіти дітей з
порушеннями інтелектуального розвитку
ІСПП імені Миколи Ярмаченка
НАПНУ, Київ, Україна**

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЧНІ ВЕКТОРИ КОРЕКЦІЙНОЇ РИТМІКИ

Розвиток певного суспільного явища передбачає водночас і розвиток погляду на це явище. Чи потребує сьогодні ритміка, як корекційно-розвиткова дисципліна особливої уваги в умовах варіативності навчального матеріалу, програм та стабільності практики? Однозначно так.

Заняття з корекційної ритміки в аспекті навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку дітей набувають вагомого виховного та корекційного значення у подоланні недоліків психофізичного розвитку та підготовки до соціалізації в суспільстві.

Аналіз сучасної практики з формування навичок музично-ритмічної діяльності у дітей показав плідність та значущість психолого-педагогічних та психолого-фізіологічних теорій, а саме: матеріалістичного вчення про здібності людини, розробленого видатними радянськими психологами Л. Виготським,

Б. Тепловим, С. Рубінштейном, О. Леонтьєвим, Б. Ананьєвим, К. Платоновим; теорії діяльності та культурного розвитку вищих психічних функцій (Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн); концепції видатних радянських фізіологів М. Бернштейна, П. Анохіна, А. Маркосяна про багаторівневу систему керування рухами, про гетерохронність дозрівання, взаємодію різних психофізіологічних функцій в онтогенезі, про надійність біологічної системи; теорії навчання (П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін); концепції музично-рухового виховання учнів з особливими освітніми потребами на основі української національної культури (В. Верховинець), розвитку музичного слуху, метро-ритмічних вправ (Н. Ветлугіної), логопедичної ритміки (Г. Волкової).

Запровадження корекційної ритміки в спеціальних закладах загальної середньої освіти для дітей з *інтелектуальними порушеннями* обумовлено необхідністю здійснення корекції нервово-психічних процесів, поведінки, особистісних реакцій, емоційно-вольових якостей і фізичного розвитку засобами музично-ритмічної діяльності. Позитивний ефект використання рухів в корекції психоемоційних станів та інших порушень в розвитку підтверджується й науковими розвідками (І. Сеченов, В. Бехтерєв, М. Бернштейн, Г. Волкова та ін.).

Специфічні засоби впливу на учнів, що характерні для ритміки, сприяють загальному розвитку школярів, сприяють подоланню відхилень, корекції недоліків загальної та мовленнєвої моторики, розширюють кругозір учнів, формують соціально-адаптивні навички, коригують пізнавальні психічні функції (сприйняття, пам'ять, увагу, мислення, уяву), виховують позитивні якості особистості (дружелюбність, колективізм, дисциплінованість), активізують творчі здібності, сприяють естетичному вихованню, формують життєву компетентність.

Мета занять - корекційно-розвивальне навчання, поліпшення стану здоров'я, підвищення функціональних можливостей організму.

Змістом навчального матеріалу є корекційна музично-ритмічна діяльність учнів. У початкових класах на заняттях з ритміки відбувається формування і накопичення елементарних рухових навичок. У старших класах навчальна програма більш поглиблена за обсягом рівня знань і ритмічних рухів. Пов'язаність та системність навчального матеріалу досягається принципом поетапності, тобто підбором такого матеріалу, який базується на попередньому від простого до складнішого.

Основним завданням корекційної ритміки постає збагачення практичної діяльності учня. Водночас серед важливих слід зазначити наступні завдання:

- розвиток пам'яті, мислення, уяви, слуху, почуття ритму;
- розвиток і накопичення елементарних рухових навичок;
- формування правильної постави;
- підвищення працездатності та рухової активності;
- розвиток уявлень щодо простору і вміння орієнтуватися в ньому;
- розвиток естетичних почуттів;

- залучення дітей до музики й правильного сприйняття її на слух;
- розвиток творчих здібностей;
- формування провідних позитивних якостей особистості, конструктивної взаємодії в суспільстві;
- викорінення шкідливих звичок і негативних якостей особистості.

Ритміка – це живий процес, що постійно рухається, де щось має відійти, поступаючись місцем новим формам, щось видозмінюватися та відкриватися.

Унікальна можливість поєднувати та постійно створювати ситуацію суміжності з багатьма іншими дисциплінами характеризує ритміку як досить вагомий напрям корекції та розвитку. Ритміка в сучасній педагогічній та корекційно-виховній роботі, зокрема з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, набуває нової змістовної структури та нових форм, а саме:

- ритмопластика і ритмічна гімнастика;
- логоритміка (ритмо-мовленнєві фонематичні вправи з музичним або шумовим ритмічним супроводом),
  - психогімнастика з музичним супроводом,
  - барабанотерапія;
  - коригуючі ігри зі співом;
  - корекційні рухливі та пальчикові ігри;
  - комунікативні танці;
  - хореографічні етюди з предметами и без них;
  - елементи музикування;
  - драматизація;
  - пластико-мовленнєвий театр;
  - пантоміма;
  - імпровізація;
  - евритмія;
  - ритмічний диктант;
  - ритмодекламація;
  - творчі етюди.

Зазначені форми та напрями можна охарактеризувати як **синтез руху - мови - музики**. Всі різновиди форм різнопланово пронизані ідеєю координації та корекції. Вони стимулюють розвиток точності, спритності, реакції, емоцій, міміки, виховують ансамблеву злагодженість, а психогімнастичні вправи з музичним супроводом коригують навантаження на емоції й рухову активність учнів, розвивають самоконтроль, самооцінку, сприяють своєчасному переключенню дитини з одного виду діяльності на інший.

Багаторічний досвід роботи в цьому напрямі засвідчує, що корекційні завдання цілком здійсненні. У процесі виконання музично-ритмічних вправ важливо правильно і конкретно формулювати перед дитиною завдання й домагатися його виконання без зайвої нервової напруги. Кожного разу необхідно звертати увагу на правильне, рівномірне дихання, артикуляцію, на розвиток м'язів мовленнєвого апарату, дрібних м'язів рук і всього організму.

Досвід роботи над корекцією рухів і мовлення у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку надав можливість випробувати на практиці та систематизувати нові форми і напрями, розробити та впровадити більш ефективні методи і прийоми.

Основними з них є: показ рухів учителем або учнем; символи-жести; розминка; багаторазове закріплення рухів та їх послідовності; пальчикова «абетка»; позиційні пальчикові ігри; «танок» рук; прослуховування музики, проспівування мелодії; проплескування та простукування ритму, рахунок; слово-нагадування, слово-вказівка, слово-сигнал; пояснення; заохочення; ігри на увагу; ігри-команди; творчий підхід; тематичні бесіди (патріотичні, естетичні, моральні тощо); особистий приклад; перегляди програм виступів творчих груп, святкових виступів; елементи змагань (танок); релаксація; масаж.

Гуманізація корекційно-освітнього процесу засобами музично-ритмічної діяльності передбачає особистісно-орієнтований, компетентісний та діяльнісний підходи, що спрямовані не тільки на отримання знань, а й на способи їх засвоєння, на зразки, способи мислення і діяльності, на розвиток пізнавальних сил і творчого потенціалу дитини. Основи особистісно-діяльнісного підходу були закладені Л. Виготським, О. Леонтьєвим, С. Рубінштейном. Особистість розглядається як суб'єкт діяльності, що формується в діяльності та в спілкуванні з іншими людьми. Зазначені підходи у музично-ритмічному корекційно-освітньому процесі передбачають, що в центрі навчання знаходиться дитина з порушеннями інтелектуального розвитку (ППР) як особистість з її психологічними особливостями та здібностями. У зв'язку з цим, усі методичні рішення та технологія корекційно-розвиваючого процесу засобами музично-ритмічної діяльності, застосовувані прийоми, способи, методи переломлюються через призму особистості учня, його потреб та здібностей, активності, розумового розвитку та інших індивідуально-психологічних особливостей, а також наявних порушень у розвитку. Перш за все в художньо-естетичному освоєнні світу дитиною з ППР постає та вирішується завдання формування гармонійної, морально досконалої, соціально-активної особистості через розкриття внутрішніх резервів і компенсаторних можливостей особистості дитини даної категорії.

Отже нові напрями в корекційній ритміці надають дітям з ППР можливість накопичення вражень і рухових навичок. Адже дитина не механічна, а органічна істота. Конструювати процес пізнання потрібно не шляхом нав'язування шаблонів і копіювання образів, а завдяки самостійному вибору дитини на основі різноманітності запропонованих і знайомих варіантів. У такому випадку не виникає небезпеки втратити власну індивідуальність, адже шляхом наслідування дитина з порушеннями інтелектуального розвитку навчається і вдосконалюється, переживаючи радість естетичного пізнання себе та довкілля. Кожна мить заняття з ритміки набуває для дитини цікавого, особисто-значущого та ціннісного моменту життя. Водночас сприяє підвищенню інтересу дітей до занять, активізує ініціативність та творчу взаємодію.

Список літературних джерел:

1. Бернштейн Н. А. Физиология движений и активности. / Н.А. Берштейн. - М.: Наука. - 1990. – 494 с.
2. Гладченко І. В. «*Барабанотерапія*» [Електронний ресурс] / І. В. Гладченко, Л. Є. Василевська // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 1 – 4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями – 2018. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/711512/>
3. Гладченко І. В. «Корекція розвитку» (Корекційна ритміка) [Електронний ресурс] / І. В. Гладченко, О. О. Шепічак // Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчого, 1 – 4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату – 2016. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/693/navchalni_programi11/
4. Гладченко І. В. «*У світі ритмів*» [Електронний ресурс] / І. В. Гладченко, Л. Й. Левченко // Програми з корекційно-розвиткової роботи для 1 – 4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями – 2018. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/711513/>
5. Запорожец А. В. Развитие произвольных движений. / А. В. Запорожец. - М.: Наука. - 1960. – 296 с.
6. Музыкальное воспитание детей с проблемами в развитии и коррекционная ритмика: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Под ред. Е. А. Медведевой. - М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 224 с.

Грибань Галина Віталіївна
науковий співробітник відділу логопедії
Інституту спеціальної педагогіки
і психології імені Миколи Ярмаченка
НАПН України, м. Київ, Україна

**СКЛАДОВІ ДІАГНОСТИКИ ПОРУШЕНЬ СИНТАКСИЧНОГО
КОМПОНЕНТУ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ**

Учні з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ), навчаючись у молодших класах, мають труднощі в опануванні програмового матеріалу, зокрема предметів мовного циклу. Труднощі навчання обумовлені наявністю системного порушення мовленнєвої діяльності (ЗНМ), обмеженістю мовленнєвого досвіду та особливостями їхнього психофізичного розвитку (О.Л.Жильцова, Г.А.Каше, Р.І.Лалаєва, Р.Є.Левіна, О.М.Мастюкова, І.В.Прищєпова, І.М.Садовнікова, Є.Ф.Соботович, Л.Ф.Спірова, В.В.Тарасун та ін.). Складні і стійкі порушення формування лексики і граматичної будови мови негативно позначаються на розвитку зв'язного мовлення і спричиняють виражені порушення писемного